

Két kísérlet

1. HÉJAKBA ZÁRVA

A Mindenségnek nincs héja. Sejtjük csupán, hogy térben, időben kiterjed, hogy párja vagy ellentéte is lehet valami más lét közegében. Aligha kíván és talál beteljesülést. Van: törvényét teljesíti. Nem az ember tapasztalata, képzeletének tervei szerint.

A földet számtalan burok borítja. A levegőég, melynek anyagát, kiterjedését mind-újra megmérjük; a felszín, melynek hőmpolygó tengerein, gyűrődő, kisimuló szárazulatain, élő világán úgy árad szét, szabályosan váltakozva fény és sötétség, hogy mindenségnek hiszi magát, pedig csak almahéjnyi hártya; ami él rajt, a nap sugárzása élteti; alatta réteg tapad rétegre a legbensőig; ezt magmának nevezi a tudomány; jó ha elméletei nagyjából igazak.

Héjak börtöne zár magába; de ha nem hinnénk a mi valóságunkban, törvényünkben, anyagunkban, szellemünkben: visszahullanánk a nem emberi létbe; mert, bár együtt a végtelennel, csak magunknak élünk valami határovezetben. Miénk legfőljebb az, amit felépítettünk, amennyi megvilágosodik előttünk; nagyot, kicsit, múltat, jövőt és oly sok mindent csak mi különböztetünk meg. Mivel úgy gondoljuk, pusztán az a miénk, amit magunkévá teszünk, megtestesítenénk az Igét, feltámasztanánk a Húst, egyesülnénk a Szerelemben; de gyűlölködünk s könnyen elveszítjük, amink lehetne talán. Ami él, bújik és harcol: hogy megmaradjunk, magunk tesszük megszokássá az áltatást és az erőszakot.

Héjakba szorultunk; őrizzük őket, bár foszlékonyabbak a ködfátyoloknál; velük élünk, mindújra beléjük ütközünk és kapaszkodunk. Azt hisszük, megvédenek: bástyákat rakunk hát köből, hitből, hatalomból, szelíd és vérivó eszményekből; s aztán megtagadjuk őket, kitörnénk közülük, hogy ne csak az Éden emléke legyen a miénk, de a jövő reménye is.

Igy leszünk foglyokká alkotásainkban.

2. HÉJAKBÓL KILÉPVE

Akik foglyok birodalmaikban: érzésük, gondolatuk, játékuk sem szárnyal igazi szabadsággal. Határa van mindennek, ami emberi. De alig sejtjük, merre halad, mikor ér véget amit együtt fonunk a sors-szabó Párkákkal. Jó volna többet tudni róla, mert a burok elválaszt, de össze is tapaszt; ha elfogadjuk, oly rendre szoktathat, amelyet egynek érezhetünk az okos szabadsággal.

Újra meg újra kitörnénk a kövek, növények, vizek, egek, bőrünk, érzéseink és gondolataink héjából: de csupán akkor nem vagyunk egyedül börtönünkben, ha osztotva fonódunk össze részvétben, szerelemben, barátságban. Mindújra megcsalódva, mégis inkább várainkba húzódunk, árnyak és álarcok közé, ahol, bár kinyitjuk a titkokat őrző ajtókat, alig bírunk rendet tenni a növekvő homályban. Hiába zárjuk sírkamrákba a múltat, még mielőtt kibontakozhatnánk belőle, megkövülünk, mindig magányosabban. Hol van a Jóhír ígéiben ígért szabadság? A robbanásban vagy a bezárulásban?

Szeressük a vihart, de szeressük a szemlélődést is. Minden kísérlet kezdet és összegezés. A csillagok részvéten is lehetnek útjelző társaink. Megérint a fény, a szél, a homály és eltűnik; megérint egy szem, kar, száj és árnyá fákul. Rájuk bízhatjuk-e magunk, ha úgy érezzük, már nincs más kiút? Keserű bölcsesség, de fogadjuk el — mert kibogozhatatlan, bár magunk szabtuk — a törvényt: amikor vacogva, elaggva vagy a beteljesülés boldog hitével átlépünk a végső küszöbön s ledobjuk utolsó bőrünket is: nyomunk vész, porunk ha összevegyül holt szeretők porával. De addig maradjunk nyugtalanok, bátrak a világ és önlelkünk útvesztőiben. Ennyi lehetőség van legalább a lélek szabadságára. Mert aki igazán szeret, átlép önzésének héjain; mert a kíváncsiság, szenvedély, vakmerőség többször születik újjá s bontja ki szárnyát, mint a mesebeli fénixmadár.

Enigma

Megtöltöttél, mint az a gyermeki
forrás a repkénnyel rejtett kutat,
melyet vödreik megmeríteni
raktak a hegyoldal emberei; —
sugaras egek, földmélyi utak
küldték veled jelentéssel teli
atomjait: éteri, vegyi,
kimondhatatlan tanításukat,
mit nem lehet szavakkal érteni,
mi most, hogy nem vagy, megismételi
magát; forrás: újratöltöd kutad,
hiányoddal csak teltebb a tudat:
nem élsz s nem lehet elveszejteni.

